

COSINZEANA

REVISTĂ · ILUSTRATĂ · BILVNARĂ

ABONAMENTUL:

PE UN PĂTRAR DE AN Lei 25—
PE JUMĂTATE DE AN Lei 50—
ÎN STREINĂTATE 1 AN Lei 160—
PREȚUL UNUI EXEMPLAR Lei 4.

DIRECTOR:

DR. SEBASTIAN BORNEMISA
REDACȚIA, ADMINISTRAȚIA ȘI TIPOGRAFIA
CLUJ, PIAȚA CUZA VODĂ, Nr. 16.
ANUL VI. Nr. 16. © 1 Sept. 1922.

AVRAM IANCU

DIN PRILEJUL A CINCIZECI DE ANI DELA MAORTEA LUI.

† Andreiu Bârseanu

În ziua de 19 August s'a stins din viață una dintre figurile cele mai caracteristice ale neamului nostru de dincoace de Carpați, care a fost Andrei Bârseanu, președintele „Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român”.

Defunctul era născut dintr'o familie de preoți din Dârstele Săcelelor. Inzestrat cu o uriașă putere de muncă, preocupat întotdeauna de viitorul neamului său, pe care l'a iubit cu toată căldura sincerității sale, Bârseanu s'a amestecat în toate frământările noastre sociale și culturale, ducând pe neobosiții săi umeri o parte mare din sarcina nevoilor noastre.

După terminarea studiilor filozofice la Viena și München urcă la 1881 calvarul unei modeste catedre la școalele medii din Brașov, o funcție, care în vremurile acelea de prigoană și în împrejurările acelea de excesivă îngrijorare materială, era un adevărat apostolat.

Părăsind catedra după o fecundă activitate de aproape douăzeci de ani pentru a-și căuta sănătatea sdruncinată, îmbracă în doliu pentru câțiva ani de pauză scaunul, de unde au pornit atâtea învățături și povești frumoase, spre marea durere a elevilor, cari vedeau în profesorul lor pe sfătuitorul ideal și pe îndrumătorul cuminte al vieții lor viitoare.

Generații întregi de cărturari și oameni practici s'au adăpat la izvorul de cultură a distinsului dispărut.

La 1908 a fost ales membru al Academiei Române, în urma meritelor recunoscute pe terenul scrierilor, și al activității sale neobosite în toate domeniile vieții neamului nostru din Ardeal și părțile ungurene.

La 1911 adunarea jubilară dela Blaj a „Astrei” l'a ales ca președinte al acestei instituții în locul răposatului Iosif Sterca-Șuluțu de Cârpeniș. „Asociațiunea” capătă prin această numire o nouă viață și îndrumări deosebite pentru desăvârșirea cât mai intensivă a activității sale. Un suflet puternic de regenerare pătrunde parcă în sânul ei, electrizând masele poporului până în cele mai îndepărtate unghiuri, și mișcându-le la o acțiune mai unitară și mai însuflețită. Naționalismul său era neîntrecut.

Nimeni, decât defunctul n'a știut să dea o definiție mai strălucită cuvintelor modeste, dar pline de o sguuitoare duioșie și înălțare sufletească ale blândului său înaintaș I. St.-Șuluțu, zicând: „*Noi nici că vom intra în rai, dacă n'om putea intra ca români cu limba și legea noastră strămoșească*”.

Astăzi, când ochii i s'au închis pentru vecinicie, ne rămâne ca un frumos îndemn de abnegație și altruism desăvârșit, rodnică sa activitate pe altarul culturii neamului românesc și perfecțiunea caracterului său imaculat.

Date biografice

Andrei Bârseanu s'a născut la 17 Octombrie v. 1858 în Dârstele-Săcelelor din familie preotească. Școalele primare și medii le-a făcut în Brașov, iar studiile filozofice la Viena și München. În 1881 a urcat catedra la liceul din Brașov, și în urmă la școala reală și comercială din acest oraș, unde a predat cu o iscușință pedagogică studiile limbii române, istoriei și geografiei.

În 1908 a fost ales membru al Academiei Române în scaunul vacant al scriitorului Iosif Vulcan, iar după moartea bătrânului Iosif Sterca Șuluțu, adunarea generală jubilară a Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român ținută la Blaj în 1911 l'a ales președinte al al acestei instituții, ca o răsplată a neîntrecutei sale activități.

A scris puțin, dar a lucrat foarte mult. Munca aceasta istovitoare poate că i-a grăbit sfârșitul.

Dintre scrierile lui amintim colecția de „Doine și strlgături din Ardeal”, în colaborare cu eruditul filoromân, profesorul J. Urban Jarnik, dela universitatea din Praga; „Din traista lui Moș Stoica”, anecdote populare; „Învățăminte din viața Metropolitului Șaguna” și meritu-oasa lucrare „Istoria școalelor centrale române din Brașov”, care i-a consacrat locul la Academie.

A făcut traduceri cu un deosebit talent de mănuitor al limbii românești și a colaborat cu puternica sa erudiție la toate scrierile noastre de seamă, literare și politice. A scris și versuri, din care se răsfrânge o puternică vâpaie de sentiment național. Poezia sa: „*Un jalnic glas*”, va fi întotdeauna testamentul adân-

cilor sale comori sufletești, lăsat tinerilor noastre odrasle.

În vâltoarea luptelor politice s'a amestecat prea puțin. A rămas totuși credincios și după înfăptuirea României mari la care a contribuit cu toată căldura sufletului său, steagului partidului național român, fiind alesul permanent în maturul corp al primei circumscripții ardelenesti, Alba-Iulia, simbolul sfânt al celei mai desăvârșite uniri.

Membru marcant al mai multor societăți și instituții financiare și economice, a depus o temeinică activitate și în această direcție, ajutând cu sfatul său ponderos mișcarea noastră pe aceste terenuri.

Andrei Bârseanu moare lăsând în urma lui o vastă cale luminoasă, în care apare în toată frumusețea și curățenia ei viața acestui mare fiu al neamului românesc.

Gh. St.

Inmormântarea

Ceeace e sumarul unei cărți sau reviste pentru cetitor, este înmormântarea individului pentru societate. La apariția unei cărți sau reviste sumarul evidențiază părțile principale ce cuprinde. La dispariția unui individ prin moarte își dă seama societatea de rolul pe care acesta l-a avut în viață și de golul ce rămâne în urma lui.

De aceea sunt morți și morți, precum sunt vii și vii.

Uneori câte o înmormântare ia proporțiile unei adevărate manifestații naționale, cum a fost în 1909, la Blaj, cu prilejul înhumării nemuritorului Augustin Bunea, sau cum a fost în 23 August a. c. la Sibiiu, când s'a așezat spre veșnică odihnă rămășițele pământești ale bunului său prietin, tovarăș de învățatură și cultură: Andreiu Bârseanu, președintele „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român” (Astra) cu reședința în Sibiiu, dar cu organizații însemnate în toată țara.

Rar a văzut Sibiiul o înmormântare mai solemnă ca aceasta din urmă.

„Asociațiunea” pe care a servit-o, cât timp a trăit, ca puțini alții, l-a decretat „mortul Asociațiunii”, făcându-i funerarii impunătoare. Prohodul l-a săvârșit însuși I.P.S. Sa păr. mitr. Nicolae Balan al Sibiiului, membru în cemitetul

central al „Asociațiunii“, asistat de 12 preoți, protopopi și diaconi, toți directorii de despărțăminte (secții) sau cel puțin membrii ai acestei asociațiuni. I.P.S. Sa a rostit însuși o frumoasă predică funebră, arătând calitățile superioare ale acestui suflet distins, echilibrat, de o armonie încântătoare și încercând să verse balsamul vindecător al credinței peste ranele atât de dureros deschise prin moartea președintelui „Asociațiunii“.

Adevăratul panegiric asupra decedatului, apreciind meritele lui incontestabile pentru literatura, știința și progresul nostru social, l-a spus, în numele comitetului central al „Asociațiunii“, din care face parte el însuși, d-l Dr. Ioan Lupaș, profesor universitar în Cluj și membru al Academiei Române. D-sa a subliniat cu toată dreptatea deviza vieții regretatului președinte „neminem laedere“ (a nu jigni pe nimeni!), deviză cum nu se poate mai potrivită pentru președintele unei societăți culturale, menite să împace și unifice toate divergențele: confessionale, politice, sociale etc. Această lucrărie l-a spus și păr. canonic dela Blaj Dr. Victor Macavei în numele I.P.S. Sale părintelui mitropolit Dr. Vasile Suci, vicepreședintele „Asociațiunii“, precum și în numele bisericii unite zicând aceste remarcabile cuvinte: „dispare un om care a înțeles rostul celor două biserici ale neamului, rost de cultură, rost de emulațiune pentru binele neamului“.

Induioșător a fost și cuvântul rostit lângă sicriul lui A. Bârseanu de d-l Al. Lascarov-Moldovanu, un scriitor de mare merit, în numele Ligei Culturale, al universității populare din Vălenii de Munte, precum și al bibliotecii publice din Focșani.

Regretele guvernului pentru marele decedat le-a talmăcit cu multă iscusință punând în evidență meritele sale școlare și extrașcolare, d-l *Iuliu Valaori*, secretar general în ministerul instrucțiunii, apoi d-nii directori A. Ciorța și I. Bunea. Au mai vorbit și d-nii I. Blaga, Colonel Patiția și I. I. Lapedatu. Acesta din urmă în numele partidului național din Ardeal.

La mormânt au rostit un ultim cuvânt d-nii: Nazarie, reprezentantul tineretului universitar și I. Georgescu, secretarul general al „Asociațiunii“ în numele familiei mai restrânse a funcționarilor acestei asociațiuni.

Și dacă a rămas cineva nemișcat de cuvântările funebre ce s'au rostit, a trebuit să fie impresionat de marele număr de coroane de flori așezate pe sicriul lui. Peste 30 de coroane s'au depus cu acest prilej. Remarcăm pe cea depusă de comitetul central al „Asociațiunii“, nemuritorului președinte; pe aceea a Academiei Române „devotatului său vicepreședinte“; pe aceea a d-lui N. Iorga „aceluia pe care l-a prețuit și iubit“; pe a guvernului cu inscripția „neobositului bărbat de școală“; „veșnica amintire și recunoștință din partea ofițerilor Corp. VII Arm. marelui Român și bunului patriot Andreiu Bârseanu“; pe a societății de lectură „Mihail Eminescu“ dela liceul Aurel Vlaicu din Orăștie cu inscripția „Trimite-ne spre întărire, Apostol al neamului, o scânteie din focul inimei tale, o rază din lumina sufletului tău!“ etc. etc.

Mai trebuie amintită și inițiativa frumoasă a „Asociațiunii“ de a perpetua memoria neuitatului ei președinte prin o fundațiune culturală care să poarte numele Andrei Bârseanu. Comitetul central a votat în acest scop 10.000 lei. Familile Tiberie și Dumitru Eremia au contribuit cu 5000 lei. Nu ne îndoim că apelul ce se va lansa în curând pentru fondul Andrei Bârseanu va da rezultatul dorit, pentruca suma ce va reprezenta acest fond să fie vrednică de numele strălucit ce-l poartă. Mai nou aflăm că familia însăși a ținut să perpetueze memoria decedatului președinte făcând la înaltul așezământ cultural, pe care cu atâta demnitate și înțelepciune l-a condus decenii de-a rândul, o fundație de 50.000 Lei. Prietenii, admiratorii, foștii elevi, atât de număroși ai mult regretatului profesor, precum și întreaga obște românească are cuvântul să-și arate toată recunoștința față de acest distins fiu al neamului.

Ioan Georgescu.

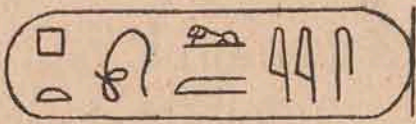
Centenarul unei descoperiri

În anul acesta se împlinește un veac, decând geniul unui francez a deslegat taina hieroglifelor egiptiene. Până în anul 1822 lumea savantă stătea neînțelegătoare în fața mulțimii de inscripții vechi egiptiene, care fără îndoială ascundeau rămășițe prețioase ale unei culturi înaintate, stinse de mii de ani. După această descoperire s'a aruncat o vie lumină asupra lumii din care ne rămaseseră prin zeci de veacuri colosul tăcutelor piramide, piatra zimbătoare sfidător și tainică a Sfinxului, ruinele presărate dealungul Egiptului, și mulțimea de inscripții mute — fiindcă nu se puteau citi.

Acest merit mare științific îi revine lui Jean François Champollion, născut în Grenoble la 1790 și mort în Paris la 1832.

Încă pe când era Champollion profesor de istorie în Grenoble și-a început studiile de egiptologie, dedicându-se apoi cu totul acestui studiu, după ce a trecut la Paris. Epocala lui descoperire a făcut-o studiind vestita „piatră din Rosette“, găsită cu ocaziunea expediției egiptiene a lui Napoleon, și care azi e păstrată în Londra în British-Museum. Inscripția pietrei era o preamărire a tinărului rege Ptolemeus, făcută de preoții egiptieni, și era redactată în trei feluri; din sus în hieroglife vechi, apoi în demotică, cuprinzând traducerea în limba vulgară și pe urmă în grecește.

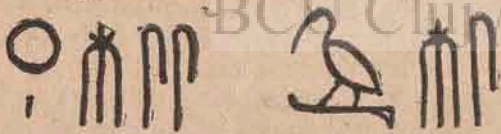
Primul pas spre soluțiune a lui Champollion a fost, că a rupt cu credința până atunci stăpânitoare, că singuraticile semne hieroglifice ar reprezenta nu litere și sunete singuraticice, ci cuvinte întregi. Champollion a constatat atunci, că semnele hieroglifice sunt litere, asemănând textele de pe piatra din Rosette, și văzând, că în textul hieroglific sunt de trei ori mai multe semne decât câte cuvinte grecești cuprindea traducerea. În urmărire singuraticicele semne hieroglifice nu puteau fi cuvinte întregi. Ajungând la convingerea aceasta, a încercat să transpună numele proprii pe care le-a găsit în textul grecesc, în textul demotic și pe urmă să găsească echivalentul în inscripția hieroglifică. În felul acesta a ajuns să identifice numele lui Ptolemeus cu următorul loc din inscripția hieroglifică:

Și așa a identificat literele p, t, o, l, m, i, s.

Champollion nu era încă sigur de descoperirea sa și aștepta să o verifice cu un text egiptian-grecesc, în care știa, că obvine numele Kleopatra. Când primi copia acestei inscripțiuni, găsi de fapt numele Cleopatrei scris în hieroglifă în felul cum bănuia el, după cele deja descoperite. Atunci a verificat definitiv echivalentul literelor p, o, l, și a mai recunoscut echivalentul hieroglific a lui k, r, e.

Mai avea însă totuși bănueli. Se gândea că oare presupunerea lui nu se verifică numai în ce privește numele grecești, pe când cele egiptiene să desmintă această presupunere. Și din acest motiv nu și-a dat în publicitate descoperirea, până când studiind noi și noi texte hieroglifice, în Septembrie 1822 a putut identifica numele vechilor regi egiptieni Ramses și Tutmosis în inscripțiile următoare:

Tot atunci a găsit, că dupăcum scrierea hieroglifică nu era simbolică, ea nu era nici compusă numai din singuraticile litere, dupăce cercul dela începutul numelui lui Ramses era simbolul zeului soarelui Ra, iar ibisul din celălalt nume era simbolul zeului Tot sau tut, și aceste semne în inscripții simbolizau sunetele „Ra“ și „Tut“.

Acum a fost încredințat, că a deslegat marea enigmă a hieroglifelor.

În clipa, când după încordări supraomenești, a ajuns acest rezultat, a năvălit în camera de alături a fratelui său, și abea i-a putut zice „Je tiens l'affaire“ și căzu în un somn letargic, care ținu câteva zile. Apoi scrise celebra scrisoare către secretarul Academiei franceze M. Dacier, în care comunică lumii științifice descoperirea sa. Scrisoarea i-a fost citită la Academie în 27 Septembrie 1822.

Iată în rezumat scurt felul cum mintea și stăruința unui om a străbătut taine închise de mii de ani, și a întemeiat o știință, azi vastă: egiptologia.

Moș Toma,

Cupa Gordon-Benett, a sfericilor

Un interesant concurs de baloane. Un aviator cade cu balonul în România.

În anul 1906 James Gordon Bennett a fondat premiul unei cupe aeronautice internaționale, chemată să escite între țările concurente nobilele emulațiuni ale suferinței, ale energiei, ale curagiului, aceste calități alese de rasă, pe care trebuie să le aibă într-o măsură deosebită mai ales piloții baloanelor sferice.

Aeroplanul-rege nu-și trăsesese încă minunata sa cale în câmpul vast al aerului, când acel monstru magnific, beșica colosală umplută cu gaze mai ușoare ca aerul, invenția grandioasă a lui Montgolfier se ridică în atmosferă la înălțimi neînțelese plutind ceasuri întregi în jurul sapritios al curentelor aeriene.

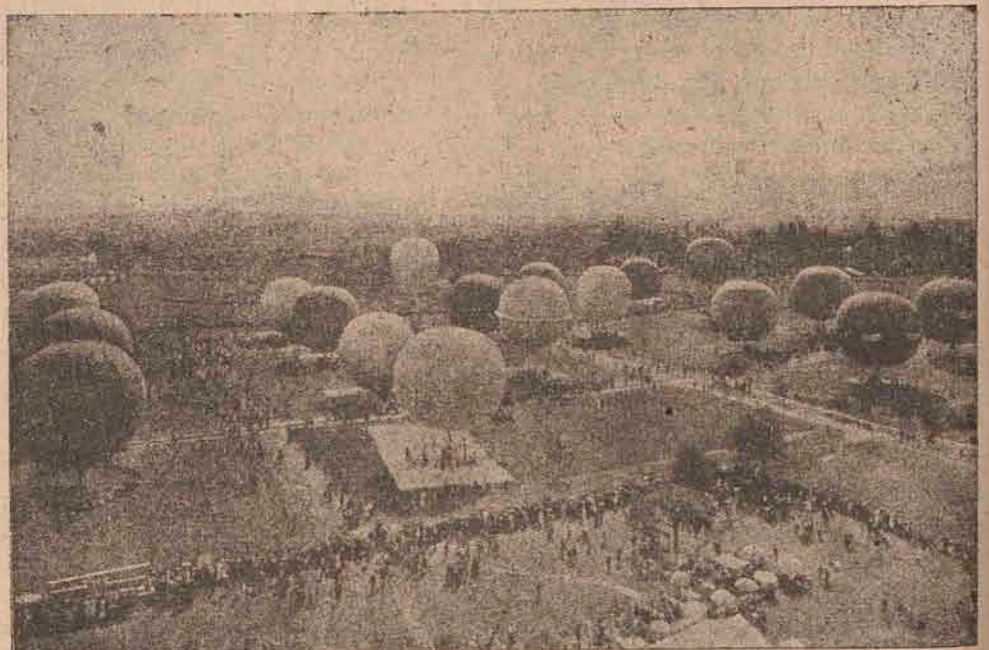
Cupa Gordon Bennett a ajuns astăzi un mare eveniment sportiv. Toate țările caută să-și dispute ca-

litățile și țaria rasei în acest interesant concurs.

Primul punct de plecare a Cupei după dorința expresă a inventatorului a fost Parisul la 30 Sept. 1906 sub auspiciile Aeroclubului francez. Învingătorul a fost printr-o picantă curtoasie a lucrurilor un american, pilotul Lahm, care a parcurs 647 km. în 22^h 5', și a aterisat la Flying Dales în Jorkshire, Anglia, Italia a fost a doua, Anglia a treia, Franța a patra, cu 460 km.

Al doilea punct de plecare îl dă țara învingătoare. Astfel în 1907 concurenții au plecat dela Saint-Louis. Câștigătorul a fost germanul Erbsloh, care a parcurs 1403 km. în 40 de ore. Al doilea a fost francezul Leblanc cu 1391 km. Iată tabloul curselor dela începutul lor.

PLECAREA	CĂȘTIGĂTORII	D STANȚA IN km.
1906 Paris	Lahm (american)	645
1907 Saint Louis	Erbsloh (german)	1403
1908 Berlin	Schaeck (elvețian)	1212
1909 Zürich	Mix (american)	1121
1910 Saint Louis	Hawloy (american)	1887
1911 Kansas City.	Gerike (german)	758
1912 Stuttgart	Bienaimé (francez)	2190
1913 Paris	Upson (american)	518
1920 Birmingham (St.U.)	Demuyter (belgian)	1769
1921 Bruxelles.	Armbruster (elvețian)	750

Baloanele în momentul plecării lor.

Americanii au deci 4 învingeri; Germania și Elveția câte două; Franța și Belgia câte una. În decursul războiului au fost întreceri cu mult mai serioase, în care francezii cu aș-ii lor au reputat o învingere strălucită.

Pentru ziua de 6 August 1922 s'au înscris 20 de baloane. Plecarea a fost la Chatelaine în Elveția aproape de Geneva. La plecare au fost de față peste 50.000 de oameni în frunte cu președintele republicii elvețiene d. *Haab*. Au luat parte la acest concurs Anglia, Belgia, Spania, America, Franța, Italia și Elveția. Nemții s'au obținut, ba când au zărit unul dintre baloane rătăcind deasupra Bavariei, l'au primit cu gloanțe de armă. Fiecare balon își avea conducătorul său principal și încă unul sau doi suplinitori.

Serviciul aerologic a fost asi-

gurat în tot decursul săptămânei precedente plecării, pentru stabilirea curenților aerieni de dd. Maurer și Guervain directorul și subdirectorul biroului meteorologic elvețian. Datele aerologice sunt de o extremă importanță pentru piloți, pentru că atât în cele mai slabe mișcări atmosferice precum și capriciile curenților puternici aerieni, când balonul devine o jucărie a acestora, conducerea lui depinde tot de inteligența omului. Înălțimea, potrivită de inteligența pilotului, hotărăște direcția pe care vrea să o apuce.

Plecarea celor douăzeci de concurenți a fost Duminică în ziua de 6 August. Pilotul *Demuyter*, pentru că acesta ne interesează, avea intenția să aterizeze sau în Polonia sau în Balcani, dupăcum i se vor prezenta avantajele atmosferice.

Curențele l'au dus spre Balcani

și după o peripeție de 24 de ore balonul *Belgica* s'a lăsat Luni la 18^h 30' în dreptul satului Ocița lângă Baia de fier, în județul Gorj, pe coasta de sud a Carpaților. Cei doi aviatori Locot. *Demuyter* și ajutorul său *Veenstra* au scăpat teferi. Balonul a fost ținut de țărani cari i-au alergat în ajutor, însă li-a scăpat din neprevădere din mână sburând singur și aterizând în județul Vlașca, de unde a fost transportat la București.

Acest defect de aterisaj a îngreunat întrucâtva clasarea prină a învingătorului *Demuyter*, care a parcurs distanța de 1400 km. întrecând cu 400 km. pe succesorul său imediat americanul *Honeyvell*.

Ordinea de clasare a fost următoarea:

1. „Belgica“ *Demuyter* aterisat la 1400 km. în România.
2. „Uncle Sam“ *Honeyvell*, sud de Budapesta.
3. „Picardia“ *Bienaimé*, la Mor în Ungaria.

Vin pe urmă clasate în diferite situații celelalte 17 baloane. Cupa Gordon Bennett pe anul 1922 a fost deci câștigată de belgianul *Demuyter*, care mai are la activul său și câștigul din 1920.

Gh. St.

Sinaia.

Sinaia, rai pământesc împodobit de Carpații mândri strămoșești, astăzi ești fericită văzând reîntoarsă pe plaiurile tale pe Ileana Cosinzeana: Principesa Elisabeta a Greciei, care a fost crescută și alintată de frumusețea naturii tale. Sinaia, tu ai primit pe mândra Principesă Elisabeta care trăește în frumoasa Grecie, unde, o boală crudă câștigată pe câmpul de luptă pentru idealul ei, a doborât-o. Ea este ca o floare pălită și numai la tine s'a dorit, având speranță în suflet că se va însănătoșa.

Sinaia, Europa întreagă își duce dorul de a te cunoaște, de a te vedea. Munții tăi falnici sunt dovadă a gloriei strămoșești, iar casele găurite de ghiulelele războiului ce trecu dovedesc că gloria strămoșească a fost și în acest mare războiu tot cu aceiași mândrie păstrată și dovedită lumii întregi. În Palatul Regal din Sinaia, bunul rege își odihnește zilele grele de muncă, iar falnica regină Maria își înspiră su-

Armbruster

elvețian
câștigătorul cupei
a X-a.

Demuyter

belgian
câștigătorul cupei
a IX-a.

Cormier

francez.

Bienaimé,

francez
câștigătorul cupei a VII-a.

Dubois,

francez.

Sus la mijloc **DEMUYSER**, câștigătorul cupei din 1922.

fletul și prin scrieri dovedește lumii tot mai mult cât își iubește poporul care o adoră. Cu câtă dragoste și fericire și-a așteptat scumpa și iubita ei fică suferindă, dar având speranța în Dumnezeu, că tu Sinaia, cu aerul tău balsamat, cu frumusețea și cu suvenirile din copilărie îi vei întări sufletul și ea va învinge pe dușmanul cel mare, boala nemiloasă care o torturează de luni de zile.

Câte lacrimi de bucurie s'au vărsat din ochii regești și câte priviri de dragoste adevărată se îndreaptă cu îngrijorare spre Palat, pentru a auzi vești îmbucurătoare despre sănătatea Alteței Sale.

În toată România mare de la Palat până la ultima colibă nu se vorbește decât de sosirea mândrei Princesese Elisabeta.

Sinaia, loc de desmerdări, loc de plăceri, loc de alinarea suferințelor mari și mici, loc de admirația lumii întregi cu falnicii tăi munți și cu veșnic sburdalnică Prahovă, tu ai fost mărturie gloriei noastre și tu ar trebui să fii și alinarea suferințelor românești, să nu primească munții tăi și văile tale nici un dușman, că destul de amar am plătit pe cei mulți necredincioși.

Sinaia, la tine s'a dorit sufletul celui mai mare român, Take Ionescu. Aci a voit să-și odihnească trupul. Ce fericire că și-a putut împlini dorința și odihnește la mănăstirea veche din Sinaia, între flori și cu cel mai mare regret al întregului neam românesc. Sinaia, cu farmecul tău și cu puterea dătătoare de viață, fă minunea și dorința întregului popor, însănătoșează pe mult iubita noastră Princesă și fă să se întoarcă în Grecia tot atât de bine și frumoasă cum a fost.

Asta este unica dorință a neamului românesc.

Aurora.

Metapsichica înaintea științei

Introducerea în științele oculte. Magnetismul. ECTOPLASMA necunoscută de savanți. Un șarlatanism științific. Mediul Eva, eroina unor farse.

În ultimul timp lumea științifică din Paris a fost preocupată cu un deosebit interes de descoperirea interesantă a *d-nei Bisson* în domeniul metapsichice a unei substanțe cu mobilitate proprie, luând forme variate și eșind din diferite regiuni ale corpului, în cursul sedințelor experimentate de mediul *Eva*. Pentru a face această chestiune mai accesibilă cetitorilor noștri, vom da aci o introducere explicativă a vastului și misteriosului domeniu al științelor oculte, care a frământat de multă vreme capul celor mai iluștri savanți ai timpului.

În 1905 la congresul Societății pentru cercetările psihice, ținut la Londra, profesorul *Richet* din Paris a prezentat cuvântul nou *parapsichic*, sugerat încă din 1902 într-o scriere publicată la Cracovia de d. *W. Lutoslowski*, însă într'un sens cu totul diferit. Celebrul neurolog din Montpellier d. *Joseph Grasset*, care are importante lucrări asupra hypnotismului, sugestiei, spiritismului și ocultismului întrebunța expresia de: *minune juxtă* sau *preștiințifică*. El înțelegea prin aceasta că fenomenele acestea curioase nu au intrat încă în perioada existenței științifice, și că în ziua, când vor intra, vor fi recunoscute ca reale. Ele vor face simplaminte parte din psihologie, fără prefixele *meta* sau *para*. Cuvântul *parapsichic* a fost propus în psihologia necunoscută de d. *Emil Boirac*. — Dânsul zicea: „se pot cualifica de *parapsichice* fenomenele, cari, producându-se la ființe însuflețite, sau printr'un efect al acțiunii lor, nu par a se putea explica integral prin legile și forțele deja cunoscute”.

Para în grecește înseamnă: alături, *meta*: după. Cuvântul propus de profesorul *Richet* a prevalat. El s'a luat după expresia lui *Aristot*, când a tratat despre forțele fizice și a compus o lucrare asupra legilor generale, cari guvernează și întrec aceste forțe, *meta ta phisica*, adică după lucrurile fizice.

Astfel *metapsichică* însemnează faptele, pe cari observatorul le întâlnește în urma desfășurării psihologiei pozitive și obicinuite.

Acest domeniu a tentat în toate timpurile curiozitatea multora și a atras atenția multor cercetători. Într'adevăr, eșind din mediul lucrurilor obicinuite, omul, care este un animal mistic, rămâne uimit de necunoscutul, pe care-l constată în destinul său și în acela al semenilor săi. Credința religioasă dă un sens acestei necunoscut. Marele orator francez, episcopul *Bossuet* a exprimat aceasta în mod minunat în celebra sa orațiune funebră ținută la înmormântarea reginei *Henrietta* de Anglia, cumnata lui *Ludovic al XIV*, zicând: „marile și teribilele lecțiuni date de Cel, care domnește în ceriuri și dela care purced toate imperiile”. Alții spun, că acest necunoscut al destinului private și publice se chiamă pur și simplu hazard. Sfântul *Paul* declară într'un text al său, că noi aci pe pământ vedem totul printr'o oglindă și în ceva nedeslușit, într'o enigmă.

Există în afară de științele pozitive ceva mistic, ceva necunoscut, care nu se poate descoperi cu spiritul și gândirea noastră de astăzi, care se zice, că ar avea și ea o saturație de raționalism. De aceea anul 1778, când medicul german *Mesmer* și-a publicat la Paris: *Memoriile sale asupra descoperirii magnetismului* a fost un an de triumf.

Mesmer a tratat la Viena tesa de doctorat: *despre influința planetelor asupra corpului omenesc*. Raționamentul său era următorul: planetele influențează unele asupra altora. Noi observăm o acțiune constantă a Soarelui asupra atmosferei și a lunii asupra mărilor. Este inadmisibil, ca aceste acțiuni cerești să nu influențeze și asupra corpurilor însuflețite. Ori, care dintre părțile constitutive ale organismului nostru este mai accesibilă să primească această acțiune? Desigur este sistemul nervos. Turburarea, care o simțim pe timpul unei furtuni, nu este un exemplu aproape zilnic? Prin ce procedeu însă se poate exercita această acțiune? Printr'un fluid analog magnetului, pe care *Mesmer* l'a numit magnetism animal. Academia de medicină din Paris a înregistrat în anul acesta comunicatul docto-

rilor Sardou (Nisa) și Faure (Lamalon) în colaborare cu Vallot, directorul observatorului de pe Mont Blanc, care spune, că sunt cazuri considerabile de legătură între petele de pe soare și bolile cronice. Când apar petele solare accidentele bolilor cronice sunt acute, îndată ce dispar petele începe perioada de acalmie a bolilor.

Ce este deci *metapsichica*? Profesorul Richet spune în *Tratatul său despre metapsichică*: este o știință încă profund misterioasă. Tocmai acest mister ne face să acordăm această știință cu multă precauțiune. Profesorul Grasset, care a acceptat să presideze încă din a. 1893 o teză la facultatea din Montpellier asupra: „fenomenelor psihice oculte”, spunea, că astfel de studii reclamă o metodă foarte riguroasă. William James a proclamat și practicat acest principiu în încercările sale asupra „varietății experienței religioase”, care ar putea purta și subtitlul de: Contribuții la cercetările în domeniul metapsichice.

Cei trei savanți și-au început activitatea în spital și în laborator. William James a debutat ca instructor de anatomie și de fiziologie la universitatea din Havard, Grasset ocupa la Montpellier catedra de clinică medicală, iar profesorul Richet dela facultatea de medicină din Paris a devenit celebru, în urma descoperirii de o capitală importanță în domeniul științei medicale a anafilaxiei, care a răsturnat în reg sistemul terapeutice. Ceea-ce este interesant în poziția luată de acești savanți față de faptele evaluate rând pe rând de oculte, supranormale, parapsichice, metapsichice, este că ei *a priori* nu le neagă. Comparați de pildă atitudinea lor cu aceea a unui Renan, față de faptul religios sau a unui Taine, față de faptul spiritual și veți putea măsura drumul parcurs de cugetarea științifică în ultima jumătate de secol.

Ce admit acești trei savanți? Admit anume că, domeniul nostru psihic întrece cercul conștiinței noastre, că noi nu cunoaștem întinderea propriilor noastre facultăți, că în afară de noi trăiește o realitate mai complexă, mai bogată decât cea descoperită de științele noastre. În domeniul acestei noi realități însă mergem numai pe pipăite. Din când în când numai câte o palidă lumină ne dă să înțelegem, că în

jurul nostru trăiește și o altă lume nedescoperită încă, care va rămâne probabil neînțeleasă de noi, cum sunt neînțelese stelele îndepărtate, cari populează bolta cerească.

Profesorul Richet împarte tratatul său asupra metapsichice în două părți: *metapsichică obiectivă*, care ar cuprinde întreg domeniul premonițiilor și autopremonițiilor (semne preventive) de boli sau moarte accidentală, naturală sau din alte motive și *metapsichică obiectivă*, cum sunt de pildă *telekinesile* sau mișcarea obiectelor fără contact, *ectoplasmile* sau materializațiunea, *levitațiunea*, sau facultatea de a se ridica dela pământ, fără ajutorul unei acțiuni musculare aparente, *bilocațiunea*, sau prezența simultană a unuia individ în două locuri diferite, apropiate sau îndepărtate.

Ectoplasmia, despre care ne vom ocupa mai jos se compune din două cuvinte grecești (ekthuma = erupțiune și plasma = formațiune) adică facultatea, pe care ar poseda-o mediul de a emite în afară, prin gură, prin mâni, prin obraz un fel de masă gelatinoasă în formă de nouri, capabilă să se organizeze într-o formă vie și mobilă.

În ce privește materializațiunea puterilor psihice dăm aci părerea explicativă a unor profund cugetători cum a fost marele scriitor francez Balzac și apărătorul teoriei mesmeriane asupra magnetismului: Deleuze. Autorul „Comediei umane”, spune că *voința omenească este o forță materială asemenea vaporului*, că în lumea morală nimic nu poate rezista acestei forțe, când cineva se obicinuieste să-și concentreze această putere și să profecteze această masă fluidă asupra sufletelor. Această forță poate modifica după voință orice lucru relativ la umanitate, chiar și legile absolute ale naturii. Iată acum ce zice Deleuze: „Fluidul magnetic elimină în jurul nostru o atmosferă, care neavând un curent determinat nu se răsfrânge asupra indivizilor din jurul nostru. Când însă voința noastră o împinge, o dirigează, îi formează un curent, ea se mișcă cu toată forța, care i-o imprimăm. Când eu, de pildă vreau să magnetizez pe cineva, îi trimit prin voința mea lichidul prin extremitățile mânilor. „Mâna,” spune Balzac „este acțiunea umană întreagă”. În „Tratatul său de metapsichică” profesorul Richet justifică

chiromanția (kheir = mână și man-teia = divinațiune,) adică forța mânei de a prezice destinele individului. Richet justifică și *cartomanția*, precizie din cărți de joc, spunând, că cel care amestecă cărțile și le taie, conspiratorul, scrie acolo în cărți prin puterea viziunii sale secretul conspirației pentru privitor. Cu toate acestea viziunile au înșelat pe cei mai mulți.

Din cele expuse mai sus, vedem că există în jurul nostru o lume plină de mister, în care savanții dibuesc ca într'un haos luminat din când în când de fapte incomplete și neprecise.

Insuși marele Shakespeare recunoaște existența acestei lumi necunoscute prin versurile lui adeseori citate:

„There are more things in heaven and earth, Horatio, Than are dreamt of in your philosophy”. Sunt în cer și pe pământ mai multe lucruri Horatiu, decât câte ai visat tu în filosofia ta.

Am făcut această introducere în domeniul științelor oculte, pentru a ajuta cetitorului să înțeleagă mai cu temei cazul următor de metapsichică experimentală, care s'a desfășurat în zilele trecute la Paris în fața unui juriu compus din cei mai iluștrii savanți ai Franței.

Rezultatele anchetei acesteia asupra fenomenelor metapsichice au adus o concluzie negativă.

În 1921 s'au făcut de asemenea experimente în domeniul *metapsichice obiective*, adică aceea, care

Mediul Eva.

se referă la eliminarea din corpul *mediului* a unei substanțe numită ectoplasmă, dar fără nici un control.

Metapsychica obiectivă fiind la începutul ei, trebuia să i se lase timp, de a se proceda la experiențe controlate în mod științific, pentru a înlătura orice posibilitate de fraudă sau de simulare.

Acest control științific s'a făcut după cum am spus mai sus, zilele trecute cu ajutorul *mediului* Eva, în fața unor savanți recunoscuți și a profesorului *Lapicque*, directorul laboratorului de fiziologie dela facultatea de științe din Paris și trei dintre colaboratorii săi: d. Georges Dumas, Henry Piéron și Henri Laugier, cari cu rigoarea disciplinei lor obicinuite au examinat fenomenele, cari sa'u produs.

Interesul binevoitor adus metapsychicei de savanți de talia celor de mai sus, este cea mai bună justificare a acelor, cari au crezut că au obligațiunea să primească pe altă cale afirmațiunile spiritelor, decât prin ironie și negație. În ochii științei adevărate nimic nu este imposibil.

În interesul științei deci, d-na Julietta Alexandre-Bisson, autoarea unei cărți sugestive despre *fenomenele zise ale materializațiunii*, care a crezut, că a produs cea dintâi ectoplasmă, cu ajutorul *mediului* său Eva, a fost invitată la o serie de experiențe la laboratorul de fiziologie generală dela Sorbona.

Ședințele au început la zece Martie și au încetat la 23 Iunie în urma unei indispoziții a d-nei Bisson. Au fost cu totul 15 ședințe.

Pentru aceste ședințe a fost amenajat un local special, o mică cameră fără ferestre, de 2.60 m. lungime, 2.50 lățime și 3.40 m. înălțime. Într'un unghiu al acestei odăi s'a făcut un mic cabinet închis cu perdele de 1.20 m. pe 1.10 m. și înalt de 2.40, plafonul fiind făcut din lemn vâpsit în negru. În interiorul acestei cabine s'a așezat fotoliul *mediului*.

În momentul prim, până la apariția fenomenului este admisă numai o lumină slabă. Un bec mic roșu cu dispozitivul de aprins în afară a fost acățat în cabinet. Lumina se putea face mai mare sau mai mică după voință. D-na Bisson o regula singură. Toate zidurile sălei au fost înegrite și s'a lipit hârtie neagră și pe ochiurile de geam dela un dulap pentru a împiedeca reflexul luminei.

Cabinetul în care a avut loc experiențele *mediului* Eva.

În unghiu podelele în dosul cărora Eva se așeza pe fotoliu; în fața fotoliului, scaunul doamnei Bisson, la dreapta și în fund acelea ale controlorilor, dintre care unul era în dosul perdelelor.

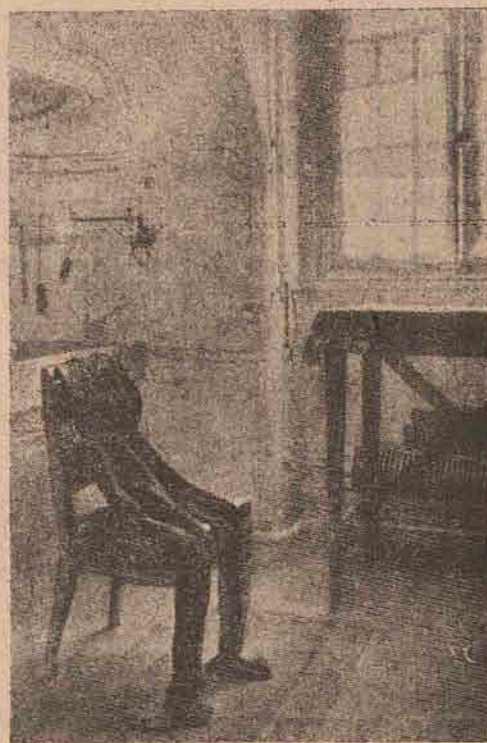
Mediul s'a desbrăcat complet în prezența unui controlor într'o odaie vecină și a îmbrăcat un capot-pantaloni negru, cu încheetura la spate vizitat și păstrat în laborator. Înainte de experiment *mediul* a fost controlat în nări, în gât, deasemenea îi s'a despletit și examinat părul.

În urmă *mediul* a fost așezat pe fotoliu și d-na Bisson l'a adormit luându-i în mână degetele cele mari și fixându-l câteva secunde. După ce a adormit Eva cei doi controlori i-au luat fiecare câte o mână, ținându-o în tot decursul ședinței într'a lor.

Perdelele erau prinse în urmă cu un ac la înălțime de un metru dela pământ astfel, ca picioarele și mâinile *mediului* să rămână vizibile. De obicei trei scaune se găseau în cabinetul negru, d-na Bisson ocupa pe cel din mijloc în fața *mediului*, având la dreapta sa pe d. Dumas, și la stânga pe d. Piéro. De altcun începând cu a 6-a ședință d. Laugier stătea întruna lângă *mediu*, chiar în interiorul cabinei.

Acestea au fost condițiile materiale, acceptate de comun acord, în care se desfășurară experiențele la o lumină exterioară seminormală. Fiecare ședință a durat 2—3 ore. Eva, bine adormită de d-na Bisson, se amesteca în conversație, dedea sfaturi asistenților, glumea cu ei, îi tutuia, cerea să vorbească, fără a ținea cont de dânsa. Câteodată nu se întâmpla nimic. Altădată însă Eva spunea, că-i „vine”. Atunci o cuprindea un fel de frică, ce și-o manifesta printr'o respirație anormală, precipitată, o expirație sgomotoasă, gemete, văeturi, o contracțiune intensă a musculaturii abdomenului, o răceală a extremităților, emisiuni de salivă, reînghițite din nou, sau scuipeate pe haină, unde rămăneau urme. În două rânduri s'a putut constata un fel de substanță, care se credea, că este ectoplasmă.

Din raportul celor trei controlori reiese, că în ședința a treia din 3 Aprilie *mediul* a început a amesteca ceva în gură în decurs de câteva secunde pe urmă a lăsat să se vadă între buze o substanță cenușie cam de 6 cm. pe 3. Profesorul Dumas atingându-o cu mâna a simțit ceva moale, impregnat cu o materie mucoasă. Apropiind o lampă de buzunar, pentru a observa mai bine, *mediul* a întors capul și deschizând gura a arătat, că nu mai este nimic.

Mic laborator la Sorbona, în care s'a desbrăcat *mediul* Eva. Pe scaun capotul negru, singura haină a *mediului* în timpul experiențelor.

A doua manifestare la 29 Mai a fost și mai puțin importantă. Eva a arătat câțiva milimetri de materie, pe care a înghițit-o imediat.

D-na Bisson, a cărei bună credință nu este trasă de nimeni la îndoială se aștepta, să se constate o materie având mobilitate proprie, luând forme variate, ieșind din diferite regiuni ale corpului. Nimic însă din toate aceste. Astfel, că ședințele au dat un rezultat cu totul negativ.

Un pachet de substanță ieșită din gât se întinde pe pieptul Evei. Din materie se desprinde o parte și în formă de deget se așează pe umăr.

(Din ședințele necontrolate ale mediului.)

O față voalată apărută lângă aceea a mediului.

Aceste două gravuri au apărut în cartea d-nei Bisson despre „Fenomenele zise ale materializației”.

Desigur, că d-na Bisson a fost victima mediului său, care în realitate este o simplă escroacă, căci iată ce găsim în cotidianul francez „Le journal” cu data de 5 August 1922 sub titlul: *Mediul Eva* nu este alta decât Marta Berand, eroina farselor din Algeria.

Intr'adevăr Marta B. care nu este alta decât mediul Eva al d-nei Bis-

son, se găsea în 1905 la villa Carmen din Algeria locuită de generalul Noel cu soția sa. D-na Noel era extrem de nervoasă și pentru a se calma avea nevoie de ședințe de spiritism, care-i liniștea nervii. Marta Berand a știut atât de bine să captiveze spiritul bolnav al d-nei Noel, încât aceasta n'a mai lăsat-o de lângă dânsa. N'a fost vizitator al orașului Alger să nu fi luat parte la ședințele de spiritism din vila Carmen. În deosebi artiștii francezi, cari își făceau turneul prin coloniile africane se distrau foarte mult pe socoteala biete cochete bătrâne, nevropate. Toți știau, că Marta o înșală, ba mulți se asociau și ei la aceste farse.

Una dintre artiste a ascuns odată într'o ședință un porumbel în... pantaloni și arătându-l doamnei Noel i-a spus, că l'a adus preotul indic *Bien-Boa*. Fantoma acestui preot, mort de vre-o treisute de ani, se arăta în ședințele dela vila Carmen.

Altădată un artist a găsit pe drum o potcoavă de cal. Venind cu ea la ședințele spiritiste ale d-nei Noel i-a arătat-o acesteia, spunându-i, că a adus-o *Bien-Boa*. Bătrâna nevropată credea tot.

Interesant este, că ședințele acestea au atras până și pe savantul profesor Richet, care amintește chiar de fantoma preotului indic *Bien-Boa*, în tratatul său asupra Metapsichiceii.

Ședințele erau prin urmare atât de bine deghizate de Marta, încât a putut înșela până și observarea oamenilor de știință.

Eva însăși a mărturisit, că totul

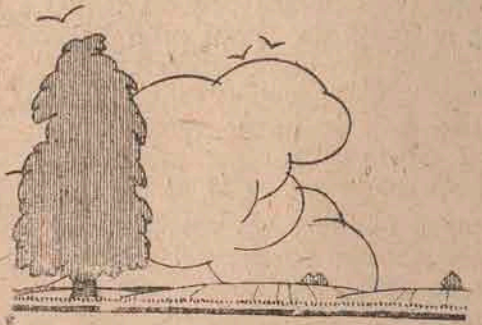

Profesorul George Dumas
unul dintre controlori.

era aranjat pentru a măguli fantazia nervoasă a bătrânei cochete.

Profesorul Richet a urmărit cu atenție toate comunicatele ședințelor dela Paris, precum și declarațiile martorilor oculari ale farselor din Alger. El a rămas uimit de aceste descoperiri, însă continuă să creadă într'o lume nouă, neînțeleasă de noi până astăzi.

Gh. St.

Necredință.

*Crist din ceruri să coboare
— Crist din Ceruri — și să-mi spue
Cum că ochi-ți de cicoare
Nu mai sunt ai nimăruie,
Crist din Ceruri, care știe
De mi-o spune El că vede,
Că-mi ești dragă numai mie
Nu L'aș crede! Nu L'aș crede.*

CONST. CRISAN.

Întoarce-vă-ți pasul...

*Întoarce-vă-ți pasul spre mine 'napoi
Lungi stoluri de clipe fugare,
Că eri de-am fost unul, acum suntem doi
Și drumul nost' merge alături de voi
Spre-a vremurilor tristă 'ngropare.*

*E scurtă viața cu zilele ei,
Mormântul deschis e aproape.
N'ai timpul să afli în-lume ce vrei
Și când ai ajunge odată să cei
E lumea ce vrea să te 'ngroape.*

*Opriți-vă zborul, vă 'ntoarce-ți la noi
Lungi stoluri de clipe fugare,
Aduce-ți trecutul întreg înapoi,
Aduce-ți, că cerem acum dela voi
Viață, iubire, cântare.*

IOAN BERGHIA.

Piciorul de lemn.

ION AGÂRBICEANU.

— 15 —

X.

Bătrâna rămase un restimp în prag, prostită, îngrozită, fără glas. Se uită la piciorul plin încă de gunoiu, se uită la Stana lungită pe podele, se uită la Ionică. Avea o expresie de grea idiotie pe față, în priviri. Aproape zimbea, zimbetul acela al prostănaticilor.

După ce-și plimbă privirea dela picior la Stana de câteva ori, ochii ei se opriră și asupra cizmelor de pe masă. Și, în capul ei bătrân, de-odată fișni un fulger vânat, înțelese! Stana a îngropat piciorul! S'a desculțat să n'o audă nime!

Era cu puțință? Un om în toate mințile poate face o așa nelegiuire? Căută să vadă fața Stanei, dar aceasta era cu fața la pământ, cum căzuse. Nici bătrânei, nici lui Ionică nu le veni gândul că Stana ar fi putut muri. Aproape nici nu băgară de seamă cum a căzut. Erau ca prinși de-o spaimă cu mult mai mare.

După ce înțelese, ochii bătrânei se pironiră asupra lui Ionică. Băiatul stătea totașa de alb, totașa de nemișcat, cum era în clipa în care a intrat în tindă. Cum să-i spună acestui băiat nevinovat adevărul? Când a încunjurat orice ceartă cu Stana în fața lui, după ce s'a chinuit atât să-i acopere purtările mamei sale, să nu știe nimic, cum ar veni acum să-i spună adevărul! Era cu neputință! L-ar fi stricat pentru totdeauna viața! Ar fi dujmănit-o pe mamă-sa cât ar fi trăit. Da, era cu neputință să-i spună! Dar ce să-i mințescă, Dumnezeuule? Cum să-i spună că a ajuns piciorul acela în gunoiu! Să-l fi lăsat să creadă că o putere nevăzută l-a dus acolo? Dacă ar fi fost în pământ curat! Dar în gunoiu! Ar însemna să-și bată joc de amintirea tatălui său! Nu! Băiatul nu putea fi lăsat în credința că tatăl său n'are hodină în pământ. „Ce să-i mințesc, ce să-i spun, Dumnezeuule? Sfântă Maică Precistă, ajută-mi!”

Ionică răzima, tăcut, piciorul de părete. Privirile lui nu mai erau înspăimântate: se tulburară adânc, și fața lui se făcu cenușie.

De-odată bătrâna simți că învie. Aveau un câne bălan, un câne bătrân, cam surd, care de-o vreme încoace își făcuse un nărav: iscodea pe lângă casă, pe dinaintea ușii, și

orice găsea, lucru mai mare, dar pe care-l putea duce în gură, fie lemn, fie vas, fie haină, le lua și le ducea cine știe pe unde prin curte, prin șură. Nu le strica, nu le făcea nimic. Se vede că era o scrinteală a bătrânețelor. Bătrâna se legă de gândul ce-i veni, ca și când i l-ar fi trimis însăși maica Precista, la care se rugase.

Ea coborî din prag, veni lângă băiat, îi puse mâna pe cap:

— L'ai găsit tu? L'ai găsit tu, Ionică? Doamne-Dumnezeule cât l-am căutat! Blăstămatul de Bălan. Trebuie să-l pușcăm, nu-i mai de ținut în curte. Bunica se înăbușa vorbind.

Ionică își ridică privile tulburi, se uită la bănică-sa, dar era limpede că nu înțelegea nimic.

— Uite cum a fost, Ionică, uite dragă. Azi după-amiază a fost soare și cald. Am scos perinile că se mucegăiau, le-am scos la soare. Mi-am zis: da să scot și piciorul? Cercurile acele albe încep să ruginească! L-am scos deci și pe el, l-am răzimat de perină. Iacă, da, așa am făcut, păcătoasa de mine. Bătrâna se îneca. Tăcu un răstimp, tuși de câteva ori, apoi urmă:

Când a scăpătat soarele după masă, așa înainte de oșină, ști tu bine când — și ea parcă dădea mare însemnătate faptului că și Ionică știa, — „deci când scăpăta soarele după casă, am adus perinile. Când să iau piciorul, nicăiri. L-am căutat, Dumnezeuule, de-am intrat în păcate. Bălan l-a luat. Tu ști năravul lui Bălan. Ști că odată a tras până în șură albia cea mică de pâne. Cât l-am căutat Dumnezeuul meu! Cui să-i treacă prin gând să fie acolo.”

Ionică o asculta cu gândurile risipite, neîncrezător.

— Cum să-l fi găsit, dacă era astupat cu gunoiu? zise el fără să se uite la bătrâna.

— Da, adevărat, blestematul de câne! Piciorul a fost greu și nu l-a putut târi decât până la gunoiu. Pe urmă l-a astupat. Da, chior așa, l-a astupat, trăgând din grămadă gunoiu cu labele pe el.”

Bătrâna făcu ostenită, oftând din adânc. Dar' văzând fața mereu tristă a lui Ionică, adause îndată:

— Nu trebuie să fi supărat. Dacă ar fi făcut așa un om, ar fi un păcat, un groaznic păcat! Dar un câne! Un dobitoac! El n'are suflet. Ce știe el ce face? Nu-i nici un păcat! Să nu crezi altfel. Doamne ferește să nu crezi. Acum bine că l'ai găsit.

Il vom spăla și-l vom pune la locul lui. Dar Bălan nu mai trebuie ținut la casă. Blestemat câne.

Fără să se uite la ea, Ionică, zise cu tristețe:

— „Bălan nu-i de vină, bunică. De ieri dimineață am văzut grămăjoara aceia de gunoiu în care l-am găsit. Peste noapte l-a pus cine l-a pus acolo.”

Bătrâna înlemni.

Dar în clipa aceea Stana, care-și revenise în fire, și ascultase povestea asta cu Bălan, se ridică zdrobită, desfigurată, cu ochii ca două rani vii, și zise cu greu, ca și când ar fi vorbit de supt o piatră de moară:

Ai dreptate Ionică. Noaptea! Nu-i cânele, e o cățea. Ea nu mai e vrednică să-ți fie mamă.”

Bătrâna se uită la ea, o pricepu, și se repezi să-i astupe gura. Stana o feri cu blândețe.

— Las' mamă, nimic nu se mai poate ascunde. Dumneata mi-ai spus adeseori cățea, și aveai dreptate. Am fost o cățea, Ionică, n'am fost mamă ta.

Băiatul, fără s'o priceapă, se înspăimântă; ochii i se umplură de lacrimi.

Nu! Nu-ți pleca ochii! Uită-te la mine și mă înfruntă! Uită-te la mine și mă scuipe în față! Scuipe-mă și tu mamă! Numai așa mă voi mântui.

Bătrâna cercă din nou s'o oprească de-a mai vorbi.

— N'o asculta Ionică! Mamă-ta e bolnavă. A fost la târg și-a izbit o un vânt turbat.

— Nu, n'am fost la târg! Dar bine zici, am fost izbită de-un vânt turbat. Și nu de acum. Vântul acela m'a dus și unde am fost astănoapte.

Ionică îngrozit, înduioșat — în viața lui n'o mai văzuse pe mamă-sa într-o astfel de stare, — să n'o mai recunoască, nici nu o auzise vr'odată vorbind așa prăpastii, crezu din tot sufletul pe bătrâna, și se apropie de mamă-sa.

— Nu, nu mă atinge! Încă nu! Sunt spurcată, și întâi trebuie să mă curăț. Află deci, băețășul meu drag, că eu sunt... da... sunt o femeie ticăloasă. Tu nu ști ce-i asta. Și mi-e rușine că trebuie să-ți audă urechile astfel de vorbe. Dar trebuie să-ți spun. Nu mai pot răbda, nu mă mai pot chinui. Deci eu...

Bătrâna îi puse mâna la gură.

— Nu, mamă, e zadarnic. Ascultă Ionică. Tatăl tău a fost în războiu, eu am rămas acasă. Trebuie să nu mai am alți bărbați,

Din nou spre soare...

De dragul ochilor tăi negri, furat-am zărilor tăcerea
Și-am făurit un vers de aur să ți-l închin în nopți cernite
Când stolul gândurilor negre îmi răscolește 'n cânt durerea,
Mireasa sufletelor moarte, — și sora celor obosite...

De dragul ochilor tăi negri, în aromirile de seară,
Am încrustat în două lacrimi, povestea viselor stinghere
Născute între două rime, — și-am plâns cu florile de ceară
Imprăștiate sub ferestre, — victime-aceleiași. hymere...

De dragul ochilor tăi negri, în nopțile violetate
Șoptit-am sufletului, cântă: romanța buzelor subțiri,
Romanța lacrimilor mute și-a buzelor nesărutate
Ale fecioarelor nebune, înmormântate 'n mânăstiri.

De dragul ochilor tăi negri, mă reînalt din nou spre soare,
Spre culmile scâldate 'n aur, mânat de vajnicul avânt,
Ca să culeg de pe Golgotha, cununile nepieritoare
Căci iar am învățat să sufăr și iar am învățat să cânt...

DEM. GĂLMAN.

câtă vreme el nu era acasă. O femeie cinstită așa trebuia să facă. Dar eu n'am rămas femeie cinstită, am avut alți bărbați, am avut ibovnici. Ea începea să se înecă. Gâfăia.

Ionică se uită rugător la bunica-sa, rugător și speriat.

— Dar' taci odată, nebun-o! E de-ajuns dacă-ți schimbi viața de acum în colo. E de-ajuns dacă-ți pare rău și te pocăiești, se ruga bătrâna cu mâinile împreunate, ca înaintea unei icoane.

— Nu, nu-i de-ajuns, mamă! Ce vrei să rămân în osândă mereu?, țipă ea de-odată cu groază. Să cred mai departe că eu sunt Dumnezeu, că pentru mine răsare soarele, că pot face tot ceea ce vreau, tot la ce mă îndeamnă trupul? Au ți-ai uitat că așa zicea și el? Avea dreptate, dar eu am fost o ticăloasă.

Ionică plângea acum. Bătrâna, neputincioasă, își lăsase capul în piept.

— Ascultă, deci Ionică, începu iar cu vocea tot mai înecată. Am avut ibovnici. Odată vei ști mai bine ce-i asta, și atunci să mă desprețuiești și mai mult decât acum. Să nu-ți uiți de asta! O, nu-ți vei uita! Așa ceva nu se poate uita. Da, am avut ibovnici și până a fost tatăl tău dus, și după ce s'a întors nenorocit acasă. Pe Filăru l-am avut, și pe câți alții. Eșiam noaptea pe fereastră și mergeam să mă tăvălesc în mocirlă.

— Dar' taci, pentru numele lui Dumnezeu! Nu vezi că băiatului i-e rău? strigă bătrâna, adunându-și rămășițele de energie ce mai avea.

Ionică, într'adevăr se lăsase pe prag, și cu capul în mâni plângea. Deși nu pricepea tot ce-i spunea mamă-sa, simțea că ceva înspăimântător se petrecuse în casa lor. O milă negrăită față de tatăl său îi umplea inima.

— Nu mi-a fost milă de el, Ionică! I-am dorit moartea, din suflet i-am dorit-o. De-aceea nu i-am ușurat prin nimic suferința. Dacă n'ar fi fost bătrâna asta, ar fi putut crăpa! Eu lătram în mine ca o cățea: lătra în mine patima răului. Voiam să mă bucur de viață! Și când a murit am vrut să nu mai rămână nicio urmă după el, nimic din el, ca să nu am de ce mă neliniști. N'au vrut să îngroape piciorul cu mortul. L-am îngropat eu! În gunoiu l-am îngropat! spuse ea înădușită. „Scuipați-mă, veniți și mă scuipați acum“. Atât mai putu spune, apoi izbugni într'un plâns desnădăduit cu aiurări și svârcoliri, încât bunica și copilul trecură prin toate spaimele morții.

Nu se liniști până noaptea târziu. Piciorul zăcea uitat, plin de gunoiu, răzimat de perete.

— Ce bine mi-e acum! oftă ea după ce se trezi. Da, sunt o nemernică, o știți și voi acum. Sunt un vierme pe care mă puteți strivi. Dar și atunci îmi va fi bine. Striviți-mă! Ce povară am purtat eu în mine, Dumnezeule. Acum am scăpat! Mi-e tot atât: alungați-mă! Nu mă veți mai putea suferi lângă voi. Dar' nu-i nici un rău într'asta! Tot îmi va fi bine“.

Ea începu să aiureze din nou.

Pândeau în jurul ei, îngroziți, și bunica și copilul. După o vreme ea își veni iar în fire. De data asta privirea ei era cu totul limpede: o nesfârșită tristeță, o tristeță până la moarte vorbea din ea.

Umilită și rugătoare întrebă:

— Imi dați drumul, pot să plec, nu-i așa? Copilul începu să țipe, se acătă de brațul femeii și striga bunicii să n'o lase.

— Unde să te duci? Mulțumește lui Dumnezeu că te-ai deșteptat. Orice palmă de pământ soarbe cu aceeași bucurie lacrimile celor ce se pocăesc. Rămâi și mulțumește lui Dumnezeu că te-a scăpat de Satana. Ai fost tare în rău ca o stâncă, dar tot te-a răsturnat“.

Ionică se potoli din plâns și privi mângâitor la mamă-sa.

— Așa dar nu mă alungați?

— Dacă nu te-a alungat el, care avea dreptul să o facă, și te-a iertat în clipa morții, cine suntem noi să te alungăm din casa lui?

— SFĂRȘIT.

0 x 0

Gaspadin Palcovnic.*

Schiță din război.

Rușii, nepretinții noștri tovarași de arme! — curg de trei zile în șir, ca un val eșit din matcă. Au tăbărit pe Valea Tarcăului ca un nor de lăcuste flămânde, pe un lan de grâu. Vin să ne ia locul, căci și-au adus aminte — înșfârșit! — că sunt aliații noștri.

Patru zile și patru nopți ne-am ciondănit cu ei până ce, cu cih și vai, au luat poziția în primire, și, nu trebuie uitat că polcul 117 cavalerie, — cel care ne schimbă, — este un regiment de elită, și ca disciplină și ca vitejie în luptă!

S'au gândit pe semne Rușii că ar face mare greșală să ne lase să plecăm cu părere-rea despre ei, așa că ne-au poftit la un mare ospăț, dat în onoarea noastră.

Iată-ne strânși într'o seară în casa cu două rânduri a unui Italian din Brateș, unde s'a așezat Stabul lor. Exteriorul și scările luminate „a giorno“ îți fac impresia că aci are loc cine știe ce recepție de gală, iar după orânduirea din năuntru îți faci numaidecât o idee de felul cum știu acești oameni să facă războiul.

După prezentări începe seria

* Din volumul *Sub aripa morții*, ce va apare.

gustărilor, cu renumitele lor șnaburi, care durează mai-mai o oră. Apoi masa, o masă încărcată cu fel de fel de mâncări și vin negru „bordeaux,” printre care mai scapă — după obiceiul lor, — și câte un pahar de „ra-chiuu” șuerat cu un accent de românească stricată de Parucicul Jean.

Drăcușorul ăsta de Jean este o nutră foarte simpatică. Mic de statură, — o stărpitură de om, — cu niște ochi de un albastru spălăcit ca zeama de scoici, ras de mustață, pare mai mult fată decât băeat. Vorbește minunat franțuzește și, ca oricărui Rus care își respectă numele, îi place cam binișor să tragă la măsea. Tot timpul se joacă, — ca un copil, — cu un păhăruț rotund la fund și cu ochii aprinși de flacăra alcoolului, spune zâmbind că „atunci se va lăsa de băut, când păhăruțul lui va sta drept pe masă”...

De altfel, Jean este fac-totum-ul acestui ospaț.

Tot așa de bine se prezintă și ceilalți ofițeri care, cea mai mare parte, vorbesc franțuzește și nemțește, spre deosebire de mulțimea cea mare, care nu cunoaște decât limba maternă.

În capul mesei, așezat comod într'un jălț domnesc, prezidează un Polcovnic, bărbat din plin, cu spete largi, nas voinic și o pereche de musteți cânepii răsucite în spirale largi ca două fuioare. Ochii mari au început să i se împăinjenească sub influența „mult gustatului” spirit.

Atmosfera este dintre cele mai plăcute, căci Rusul este prietenos, bun la suflet și știe să petreacă, dacă se apucă. Ne simțim că între cei mai buni camarazi și „stacanele” curg una după alta...

Vinul a încălzit pe toată lumea și sentimentele isbugnesc ca lava unor vulcani în erupție.

Încep discursurile. Fel de fel de laude reciproce la adresa celor două armate aliate... și Polcovnicul, în cuvântarea sa (în rusește căci el era din cei vechi și făcuse garnizoana undeva prin Caucaz și Siberia) amintește și subliniază calitățile ostașului român, apăsând mai cu seamă asupra spontaneității, vioiciunii și înflăcărei cu care este înzestrată rasa latină. Apoi sfârșește:

— „Domnilor (nouă) deși Nemetzki au intrat în țara voastră, să nu descurajați. Așa-i războiul!... Anul ăsta bate Ghermanul... la anul

batem noi... dar la urma-urmelor noi vom învinge, căci Răssia este mare, bogată și mult Ru...us!”

Sgâlțâitul unui sughiț adânc îl silește să se sprijine de maiorul nostru, care își freacă spicul bărbii între trei degete, la dreapta lui. Discursul respectabilului Polcovnic ni-l tâlmăcește simpaticul Jenică, cel cu paharul misterios.

Urmează câteva clipe de liniște, după care Rușii încep a cânta din melodiile lor orientale, târăgându-le în tonuri pline de armonie care impresionează. La ei petrecerile fără muzică sunt ca mâncarea fără sare.

Stăruințelor de a cânta și noi le-am răspuns pe acelaș ton cu „S'a ruginit frunza de vii” și „Vino Nello”... care le-au umezit ochii, mai cu seamă Polcovnicului...

În pervazul ușei apare deodată, ca un spiriduş, Jean și glasul lui răsună limpede și răspicat:

Café à la russe, Monsiers!

Ne ridicăm cu toții ca să-l urmăm în rândul al doilea, unde ne aștepta pe semne renumita-i café à la russe.

— Cum o fi cafeaua asta!? mă întrebam eu nedumerit, în gând, când sdup!... se prăvale peste mine un frate.

— C'est la gravité de la terre, mon ami!... îi spun eu, oprindu-l să nu se ducă de-a berbeleaca.

Acum, la urcatul scârilor, se vede bine că scumpii noștri sunt *praf* — cum ar spune unii, sau *Krupp* — cum ar zice alții.

Curiozitatea mea fu satisfăcută când intrarăm în sala cea mare dela al doilea. „Café à la russe” se traduce prin două samovare respectabile, care sfărăie la cele două capete de masă, clocotind în pântecel lor nichelat vin negru ca sângele de epure, amestecat cu zahăr, scorțișoară și mai știu eu cu ce mirodenii.

Da-capo-al-fine!... prin urmare... Și da-i da-i într'una cu cafea rusească, până când, într'un târziu, murmurele din sală sunt acoperite de niște note puternice de bas, care răsună prelung, ca bâzâiturile unui bondar dintre două ferestre.

Polcovnicul nostru, cu capul îngreunat rezemat în cot, cu ochii pe jumătate închiși, fredonează în tacte scurte o melodie cu vorbe moldovenești stricate: „Nu-s parale, nu-s parale!”... Căci, după cum ne spune el mai în urmă, cândva, demult de tot, a făcut garnizoană și în Basarabia.

Se vede că prezența noastră i-a trezit amintirea, căci scuturându-se ca dintr'un vis urît, își împreună mâinile în dreptul frunței și începe:

— „Nu-s parale, nu-s parale,

„Nu-s parale nu-s,

„Nu-s parale mărăntale

„Și fitiță fărmașale

„Nu-s... nu-s... nu-s...”

Apoi brațele îi cad ca plumbul pe masă, capul pe ele și bătrânul trece în lumea celor fericiți...

În mod deosebit mi-a atras atențiunea un căpitan în floarea vrăstei, cu cizme de lac și pantaloni albaștri ca cerul de Mai. Avea o înfățișare impunătoare. Dar pe fața lui fragedă se citea o umbră ușoară de tristețe. L-am observat tot timpul, când ceilalți beau paharul până în fund, el sorbea odată de două ori, apoi își continua convorbirea începută cu camaradul Vasilică Popescu. Din când în când îi răsăria în colțul gurei câte un zâmbet de durere.

Se vede că suferă, că are ceva pe suflet! — mă gândeam eu.

M-am apropiat de ei.

— Ce să faci, dragul meu?...

— povestește căpitanul în nemțește — ...de cinci ori am fost rănit până acum, dar greu de tot, — fără să mai număr zgârieturile... Acasă n'am fost dela începutul războiului, adică de doi ani, dar... am primit vestea, când eram în Bucovina, că am un băețas, care, cât e ziua de de mare, strigă într'una: „Tata... Tata”!...

Genele-i umede clipesc de câteva ori, își reazemă tâmpla pe degetele trecute prin păr și cu ochii măriți, care poate că văd aeeva copilul, urmează cu un suspin: ...de aceea, dacă o fi să cad, să mor cel puțin cu ceia ce am mai bun pe mine! — sfârșește el oftând.

Suferia sărmanul!

Cuvintele căpitanului m'au adâncit în gânduri. „Tata... copil... dacă o fi să cad...”

Vedeam, auziam vaere de luptă aprigă... părea că îl văd mort... când, deodată, un țărâit de pîteni mă deșteaptă.

Vorbele curg domol în sală, ca o apă liniștită. Un soldat merge în urma adjutantului, — un căpitan înalt și bine făcut, — care se înareaptă cu pași mari spre capul mesei, unde odihnește Polcovnicul. Il prinde de umeri, îl sgâlțâie de câteva ori.

Bătrânul ridică înșfârșit și cu greu capul, își freacă ochii înroșiți cu dosul palmelor, citește „zapisca” pe care i-o întinde căpitanul... apoi

Zadarnic.

Cum primăvara stoluri de rândunele vin,
Cu ciripiri voioase din funduri de senin
La cuiburi părăsite supt strașini vechi de case,
Să-și caute odihna în purpuri de mătase;
Așa se 'ntorc din viață-mi frumoasele-amintiri
Spre inima-mi pustie, cu calde ciripiri,
Dar vai, sfărmat e cuibul de-un suflet fără milă...
O mână răsfățată de gingașă copilă
L'a prăbușit în praful din stradă și pe vânturi,
S'a risipit comoara de visuri și de cânturi
...Zadarnic împrejurii azi triste mai roți
Voi amintiri duioase; plecați, vă risipiți!

D. SCURTU.

Lumea din mine.

Ca 'ntr'un oraș unde-am mai fost odată.
Dar cum și când în minte nu-mi mai vine,
Drumeț etern, azi m'am oprit în mine,
Cu sufletul senin de altădată...

Privesc uimit cu mintea tulburată:
Ce străzi pe-aici, ce lume, ce vitrine,
Ce sănătate și ce răsuri pline,
Ce ochi și ce viață așezată!

O, nu-l credeam în firea mea păgână
Să-mi tot fi spus în treacăt oarecine
De-o sfântă lume — atât de minunată!...

...Ascult... și'n juru-mi toate parcă 'ngână:
„Fii salutat, bine-ai venit, străine,
Să nu mai pleci de-aicea niciodată!“

TEODOR MURȘANU.

bolborosește ceva neînțeles și capul
îi cade din nou pe brațele încolăcite...

Călărețul ascultă smirna, cu mâna
la căciulă, ordinul scurt al adjutan-
tului, apoi un „sdrasti“ și se de-
părtează în zornăitul pintenilor lui
grii...

Am înțeles că este vorba de un
raport de pe front... că o somnie în-
treagă ar fi împresurată de Unguri
la Palanca... că viteazul Polcovnic
nu se trece cu firea și că expediția
de salvare a amânat-o pe mâine.

Totdeauna face așa Gaspa-
din Palcovnic!... bufnește în răs
Jean, arătându-l cu degetul.

Săracul Rus... Ce-i pasă lui?!...
„Anul ăsta bate Ghermanul, la anul
Rusul... Răssia e mare... Rus mult...
dar la urmă tot noi vom învinge!..“

Trăește-ne Doamne aliații!...

Nu știu cât să fi fost ceasul când
s'a spart petrecania, dar când am
eșit afară ca să ne ducem fiecare
la casa lui, răsărise luceafărul de
ziuă și stelele începeau să se ră-
riască pe cer....

Căpitan Aurel Locusteanu.

Umbra.

Lumea grăbită, aleargă în toate
părțile să-și termine ultimele cum-
părături de prin prăvăliile luxoase
și ispititoare. Fiecare poartă pe fața
sa îmbujorată un zâmbet neobiș-
nuit, acel al oamenilor fericiți și
fără de năcazuri, al tinereții și al
dragostei.

Pe lângă această mulțime ele-
gantă și sfidătoare, neobosită în
vârtejul fericirii și bucuriei, aceste
chipuri spoite cu toate culorile curcu-
beului, acești fluturași cu rochiță
scurtă și botfori de lac, se strecoară
uimită, câte o umbră sfioasă, înve-
lită în cutele unei zdrențe dăruite,
cu fața palidă, ochii încercuți ca
de doliu duși în adâncul orbitelor,
cu mâinile noduroase uscate de
muncă mare și cu picioarele goale
atingând caldarîmul aspru și tare
al marelui oraș fericit.

Razele puternice de lumină albă
ce izvorăsc din prăvăliile mărețe,
ating umbrele acestea în treacăt,
umbre cari împinse de nevoi rătă-
cesc singuratice și neputincioase
printre mulțimea îmbătată de bună-
țățile lumești.

Și ce tristeță adâncă, câtă des-
nădejde nu este întipărită pe aceste
fețe îndoliate!

Câtă nenorocire și câte chinuri
grozave nu sunt săpate în cutele
nenumărate ce brăzdează fruntea
plecată spre pământ!

În goana aceia nebună, echipa-
giile strălucitoare improașcă noro-
iul străzilor pe fața și mâinile tre-
murânde, cari poartă toiagul pri-
begiei și al nenorocirii.

La fiecare fășăit al hainelor de
mătase, umbra se întoarce tresărind;
apoi — obosită se oprește sprijii-
nindu-și spatele încovoiat de zidu-
rile acoperite cu marmoră și orna-
mente...

Cu capul aplecat, cu mâna în-
tinsă celor cari trec, bălbăe o rugă
și așteaptă...

Cei fericiți n'o văd — trec ina-
inte — atât e de mică umbra...

Umbra așteaptă — așteaptă mult...
Străzile se golesc... rar se mai vede
câte o ființă...

Un vânt rece suflă dealungul
zidurilor.

O lacrimă alunecă grăbită pe
obrazul zbârcit. Tărâindu-și zdren-
țele umbra — sinistră — se depăr-
tează oftând — cu pași greoi —
printre șirurile lungi de case către
mizeria fără de sfârșit.

Ioan I. Ciomac.

Deoarece nu ni-au so-
sit la vreme ilustrațiile dela
înmormântarea lui Andrei
Bârseanu, dăm în acest
număr pe pagina întâi pe
Avram Iancu, care ar tre-
bui să apară numai în nu-
mărul proxim, iar în nu-
mărul proxim vom da în-
mormântarea lui Andrei Bâr-
seanu.

O bibliotecă uriașă. La iarnă se vor implini 55 de ani de când a luat ființă una dintre cele mai mari biblioteci de propagandă, „biblioteca universală”, (Universalsbibliothek) din Lipsca. Philipp Reclam, un modest librar din acest oraș a luat hotărârea în 1867 să pornească o acțiune de popularizare a tuturor scriitorilor mari dându-le operele lor în ediții ieftine în mâna poporului. A fost o mare cutezanță pe acele vremuri să pui în vânzare cu 12 bani broșuri de 3-4 coale de tipar. Mulți cobiau că întreținerea nu va reuși. Da librarul nu s'a speriat. Broșurile modeste, curate, simpatice, cu coperta lor cărâmbile, apăreau regulat cu conținutul lor bine îngrijit și select și sămânța aruncată a încolțit repede. În scurtă vreme a ajuns această bibliotecă pentru poporul Germaniei o necesitate, pe care cetitorii o reclamau ca pâinea de toate zilele. Ce influință a avut ea asupra poporului german în cursul vremii se poate deduce din faptul că astăzi nu este casă germană în care aceste broșuri să nu se cetească.

Indrăgita de toate păturile societății biblioteca a ajuns la tirajuri fabuloase. Scrierile lui Goethe și Schiller au apărut până acum în 15 milioane exemplare. Singur „Wilhelm Tell” două milioane și 300 mii; Lessing, Herder și Wieland în câte trei milioane ex., Hebel un milion și 250 mii. Literatura veche germană Edda, Guchur, Niebelungenlied s'au tipărit în câte 300 mii ex., Luther în 400 mii ex. Scrierile Grecilor și ale Romanilor au ajuns la tiraj de opt și jumătate milioane ex. Lucrări filosofice: Kant 790 mii, Platon 650 mii, Schopenhauer 630 mii ex.; Scrierile lui Bismark în 30 mii, Fichte 100 mii, Demonsthenes 120 mii. Lucrările istorice dau șase milioane ex. Dramele lui Shakespeare 4 milioane, Byron 300 mii, Corneille 200 mii, Moliere 750 mii, Dante 150 mii, Dostoievski 260 mii, Gorchy 420 mii, Tolstoi peste un milion, Ibsen patru milioane și jumătate, Björnson un milion, Undersen 800 mii, Senkiewicz 540 mii ex. Din literatura ungurească a tipărit trei milioane 700 mii ex. Chiar și literatură românească are mai multe traduceri în această bibliotecă, tipărite în 20 mii exemplare.

Materialul acesta uriaș de milioane de broșuri s'a strecurat până în cele mai ascunse colțuri ale Germaniei ducând cu ele lumina și astăzi după o jumătate de veac biblioteca aceasta își urmează propaganda culturală cu aceiași stăruință și

exactitate, iar sămânța, după cuvântul Scripturii, a căzut în pământ bun și a dat rodiri bogate.

Față de astfel de fenomene culturale cât de pitică apare literatura noastră care saltă de bucurie dacă un autor își poate vinde câteva sute de exemplare din cărțile sale sau o gazetă ajunge la un tiraj de trei-patru mii de exemplare. Și aceasta e o dovadă câtă muncă intelectuală reclamă încă cultura noastră națională în viitor pentru că să poată să se apropie de cultura statelor din apus.

S. St.

Times is money. Citim în marele ziar american New-York Herald o notiță foarte caracteristică pentru grija pe care o au americanii să nu prădeze timpul, care după vorba lor veche „e bani”. În Philadelphia s'a ținut zilele trecute o conferință a societăților de telefon și a oamenilor de afaceri, ca pretutindeni, folosesc mai mult telefonul. Obiectul conferinței a fost, cum s'ar putea elimina un obicei rău și înrădăcinat a celor care telefonează. Acest obicei rău e, că vorbitorii după ce sunt legați fac întrebările convenționale: A: Allo! Cine e acolo? B: Allo: Aici B, și acolo cine e? A: Aici A, și abea după aceasta începe comunicarea. Din introducerea aceasta sunt absolut superflue: cele două „Allo”, apoi „Cine e acolo?”, „Și-acolo cine e?” Ajunge dacă A și B își spun numele fără nici un alt cuvânt. Se pare un lucru absolut neînsemnat, dar americanul își face următoarea socoteală: în statul Philadelphia se fac zilnic 30 milioane legături telefonice. Cruțând la fiecare convorbire numai câte o secundă, cuprinsă de cuvinte superflue, se cruță în fiecare zi timp de lucru egal cu 1000 zile. Singur în New-York, City, unde se face zilnic 4.900.000 legături telefonice s'ar cruță în felul acesta zi de zi timpul de muncă alor 6 oameni în o lună întreagă.

Din conferință a rezultat o serioasă acțiune pentru eliminarea obiceiului rău, care mănă la fiecare convorbire câte o secundă, din timpul atât de scump.

Descoperirea planetei Neptun. Pare o imposibilitate a stabili prin calcule matematice, cu ereionul pe o foaie de hârtie, existența și locul unui corp ceresc necunoscut până atunci, nevăzut cu telescoapele cercetătoare a bolții cerești, departe de bulgărul nostru de tină de mai bine de 600 milioane mile.

Și totuși planeta Neptun a fost găsită la masa de studiu, „i-a fost fixată poziția cu vârful ereionului”.

În anul 1781 astronomul Herschel, din turnul lui de lângă Londra, a găsit planeta Uranus. Îndată după această descoperire, o serie întreagă de astronomi au încercat să calculeze calea acestei planete. Socotelile dădeau greș; Uranus descria o altă cale, decât cea pe care o indicau calculațiile făcute pe baza legilor astronomice. S'a bănuit, că în apropierea lui Uranus trebuie să se găsească încă un corp ceresc, necunoscut până atunci, care îi influențează calea.

La îndemnul marelui fizician Arago, s'a ocupat de chestiunea aceasta și tânărul matematician francez Urbain Le-verrier. Curând și-a format convingerea că perturbările observate în orbita lui Uranus nu pot fi decât urmarea influinței, pe

care o exercită asupra lui o altă planetă din sistemul nostru solar, și care se găsește dincolo de planeta Uranus. Prin o serie de calculații foarte ingenioase a stabilit în mod precis că planeta necunoscută în care punct al universului trebuie să se găsească la anumită dată. În 18 Septembrie 1846 scrisse Levevriar astronomului Galle din Berlin, care avea hărți astronomice foarte precise, și îl rugă să caute planeta necunoscută în punctul cutare. Galle a primit scrisoarea lui Levevriar în 23 Septembrie și încă în seara acelei zile a găsit cu telescoapele sale în locul indicat de Levevriar o stelută, care lipsea din hărțile lui. A doua zi a constatat o deplasare a noului corp ceresc, și așa a stabilit, că de fapt este vorba de o planetă. Levevriar cum spunea Arago a fixat un nou corp ceresc „cu vârful ereionului său” și a dovedit exactitatea legilor astronomice.

Un an al lui Neptun, adică timpul cât durează o completă învârtire a acestei planete în jurul soarelui, face 164 ani și 280 zile de ale noastre. Așadar, de când a fost descoperit, încă nu și-a făcut nici odată calea în jurul soarelui.

$2 \times 2 = 5$. Noi știm, că de două ori doi fac patru. Un matematician glumeț a dovedit cu operația de mai jos, că $2 \times 2 = 5$. Iubiții noștri cetitori, cari își mai aduc aminte de algebra anilor de liceu vor putea controla corectitatea deducerei acesteia:

$$\begin{array}{r} 3 + 4 = 7 \\ \text{adaunge acesteia } 4.3 + 4.4 = 5.7 = \\ 4.3 + 4.4 = 5.7 \\ \text{rezultă } 5.3 + 5.4 = 5.7 = \\ 4.3 + 4.4 = 4.7 \\ \text{sau } 5(3 + 4 - 7) = \\ 4(3 + 4 - 7) \end{array}$$

Divide în amândouă părțile cu factorul comun $(3 + 4 = 7)$ și vei avea $5 = 4$

Evident, că trebuie să schiopăteze această deducere, de altfel la aparență cu totul corectă. Dar unde schiopăță?

Un stol de paseri uriaș. În anii trecuți s'a văzut în Indiana un stol de porumbei în lățime de cel puțin o milă englezească, și care a trecut patru ore în șir. Locotenentul F. Hale, considerând viteza zborului porumbeilor a stabilit lungimea stolului aproximativ în 240 mile. Punând pe un metru patrat trei porumbei ceea ce nu e mult, rezultă, că stolul era compus din nu mai puțin decât 2230 milioane paseri.

Moș Toma.

O floare uriașă. Am scris în numărul trecut despre cel mai vechi copac din lume, acum aflăram unde se găsește cea mai mare floare de pe pământ. Această minune a naturii crește pe Filipini pe coasta vulcanului Ato și se bucură de mare cinste din partea locuitorilor băștinași cari o numesc Bo-o. Înălțimea la care crește floarea e de 800 metri peste oglinda mării. Se crede că mărimea și desvoltarea ei neobișnuită se datorește terenului vulcanic. Florile ei sunt asemenea unei conopide (carfiol) uriașe, o singură floare de-aceste are diametrul un metru, chiar și mai mult. Greutatea unei flori e cam zece kgr. Nu știm dacă are parfum sau nu.

Floarea aceasta uriașă se află — zi-ce-se — și pe insula Sumatra. Guvernul englez Stamford Rafleson i-a făcut cinstea s'o numească după sine: Raflesia.

O vorbă bună. Intr'o oarecare ceainărie din Anglia intră de unăzi un american și ceru fetei de serviciu să-i deie un ou fierț și-o vorbă bună. Fata plecă și peste câteva minute se 'ntoarse aducând pe tavă un ou. Il puse pe masa mușterului străin, fără însă să spună nimic. „Ou mi-ai adus“ — zise americanul — „dar eu am mai cerut ceva. Unde-i vorba bună?“ Atunci fata s'apropie de el și-i șopti confidențial în ureche: „Nu mânca oul că e cloțit“.

Cloțanii salvatori. Despre cloțani știm cu toții că sunt animale stricacioase și facem ce ne stă 'n putere ca să ne scăpăm de ei. Să 'nscris cineva vre-un bine pe urma lor aud acum pentru prima dată. Minunea asta s'a petrecut în Montreal. Un om, un criminal, le datorește cloțanilor viața. Iată cum s'a întâmplat.

La judecătoria din orașul sus numit viețuiau nesupărați cloțanii și se sporeau mereu fără ca cineva să ia măsuri pentru stărpirea lor. Indulgența judecătorilor și poate dragostea de animale, sau mai știu eu ce — mergea atât de departe încât sufereau ca aceste lighioane urâte să roadă protocoalele și tot ce le venea 'nainte, ba uneori și haina neagră judecătorească și baretul era făcut ciur sau folosit la facerea cuiburilor. Răbdarea bunilor judecători din Montreal dură însă până când pe-o noapte frumoasă fu răs de cloțani tot materialul de dovezi dintr'un proces de omor, astfel încât ucigașul care cu siguranță ar fi fost osândit la moarte, a fost achitat pentru că lipseau dovezile crimei sale. El le datorește deci cloțanilor viața însă și aceștia o pățiră căci s'a pornit acumă goană împotriva lor.

O moștenire venită la timp. „Când norocu 'ntoarce pasul, n'aduc ani 'ce-duce ceasul“.

Vorba aceasta veche s'a adevărit adevărat, dar mai rar așa cum se adevărește în povestirea ce urmează. Un miner sărac din Franța, cu numele Gallez, sărac lipit pământului, s'a trezit într'o dimineață c'o imensă avere care — așa zicând — i-a picat din senin în poală. O rudenie departată a numelui miner a murit lăsându-i o moștenire de o sută milioane franci. De rudenia asta nu mai auzise el nimic timp de douăzeci ani de când emigrase în Canada, care pentru mulți se pare a fi pământul făgăduinței. Acolo din om sărac, cum fusese când a plecat din patrie devenise 'n cursul anilor multi-milionar și neavând urmași direcți rămase după moartea lui minerului din Franța întreaga avere. Niciodată însă binecuvântarea lui D-zeu n'a sosit la timp mai potrivit ca darul acesta în casa bietului miner care chiar în acea zi, din cauză de boală a fost silit să își părăsească lucrul în mine. Ar fi murit poate de foame cu cei nouă copii și cu nevasta de nu se îngrijea soartea de el cum s'a îngrijit.

Noroc cu nemiluita. Cât de capricios e norocul, împarte unora tot harul iar al-

tora nu dă nimic. Aceasta s'a întâmplat și de ună zi în orașul New-York din America. Acolo s'a căsătorit în luna trecută dintr'o singură casă trei persoane. Lucru n'ar fi tocmai așa rar, s'a mai întâmplat să se căsătorească în timp așa de scurt două sau trei persoane dintr'o familie. Erau acelea însă poate surori și frați. Aici e cu totul altfel. În luna Iulie către sfârșit s'a cununat o fată mare, domnișoara Muriel Conkling. Cu două săptămâni înainte a pășit la altar mama fetii, s'a măritat în toată liniștea cu'n advocat văduv. În primele zile ale lunii le luase pe dinaintea la amândouă bunica. E în vârstă de 79 de ani și-a mai putut cuceri încă inima unui general cam tot de-aceiași vârstă ca ea. Câte-și trele tinerele perechi trăiesc astăzi foarte fericite.

Ghicitori.

Intr'o seară de Maiu cincisprezece studenți serbau promoția unui coleg. În loc de năduful vreunei cafenele și-au ales pajiștea de lângă o pădure; și nu au regretat acest schimb. Era o frumuseță: Luna trecea lină peste pădurea care-și frământa lin tinera frunză, boarea aducea parfumul florilor și de departe suna agale un corn. Tinărul doctor, stăpânit de poezia din jurul lor, și-a adus aminte de doi ochi albaștrii pe care îi avea atât de dragi, și vrea să scrie o carte postală stăpânei mândre a acestor luceferi. Până să potrivească fraza care trebuia să fie frumoasă, îi roagă pe colegi să semneze și ei cartă postală. Și colegii semnează unul după altul:

Nicolae Decean
Oreste Tacu
Vasile Cimponeriu
Ion Căndea
Ludovic Feraru
Iuliu Metes
Valer Catarău
Iustin Ispravnic
Traian Nichifor
Ion Maior
Victor Secula
Alexandru Precup
Ștefan Tinereanu
Vladimir Inuleț
Eugen Tornea.

Cel sărbătorit ia cartă, citește numele colegilor și uitându-și fraza ce-a ticluit-o, scrie doar atâta: „Din numele prietenilor mei poți încheia fraza, care îmi spune tot gândul“.

A ghicit oare fata gândul tinărului doctor îndrăgostit?

Moș Toma.

Deslegarea ni se va comunica până la 15 Septembrie a. c.

Deslegarea ghicitoare din No. 14.

„Mai înainte acele țări au fost în belșug pe care le-a dăruit mai bine natura, azi acele unde cetățenii sunt mai harnici“.

Această ghicitoare a fost ghicită numai de d-l N. Sârbu. din reg. 32 obuziere Cluj; căruia i s'a dat premiu o carte literară.

Cărți și Reviste.

Am primit la Redacție:

Dela „Cartea Românească“, București.

1. A. Bădărău: Furnicile. Prețul 2 Lei.
2. Dr. I. Ghiorghiu: Viața microbilor. Prețul 2 Lei.
3. Sandu Aldea: Nuvele Prețul 1 Leu.
4. G. Rotica: Poezii. Prețul 1 Leu.
5. Al. Macedonski: Năluci din vechime. Prețul 1 Leu.
6. P. Ispirescu: Povestiri. Prețul 1 Leu.
7. P. Dulfu: Din isprăvile lui Păcală. Prețul 1 Leu.
8. N. V. Gogol: Taras Bulba, roman, Prețul 3 Lei.
9. Ivan Turgheniev: Povestiri vânătoarești. Prețul 3 Lei.
10. Ion Gorun: Povestiri din zilele noastre. Prețul 16 Lei.
11. I. Stavici: Din valurile vieții. Prețul 3 Lei.
12. M. Lungianu: Povestiri și icoane din viața țărănească. Prețul 16 Lei.
13. I. Agârbiceanu: În întunec, povestiri și schițe, ed. II. Prețul 20 Lei.
14. Dr. V. Teodoru: Boalele venerico-sifilitice. Prețul 15 Lei.
15. A. Vlahuță: Dreptate. Prețul 15 Lei.
16. D. Anghel: Poezii. Prețul 20 Lei.
17. Ilustrația Nr. 7. Prețul 20 Lei.
18. Artele frumoase No. 6. Prețul 6 Lei.
19. Creangă: Dănilă Prepeleac. Prețul 2 Lei.
20. Prof. I. Maleu: Vacanțele Metropoliei ortodoxe din Ardeal în veacul al XVIII. Prețul 20 Lei. Tipografia Dr. S. Bornemisa, Cluj.

SCRISORI DELA REDACȚIE

Livia Macarie. Abonamentul D-v. este plătit pe anul întreg.

I. E. Cucu. Abonamentul D-v. este achitat până la 31 Decembrie 1922.

Gavril Pipoș, Huedin: Abonamentul D-v. este achitat până la 31 Dec. a. c.

V. R. in C. După ceace vi s'a publicat, așteptăm dela D-ta lucruri mai bune, iar nu mai slăbuțe. Ce ați trimis acum este un regres față de ce ați avut.

A. I. B. in C. Cele trimise acum pur mai slăbuțe decât cea dinainte. Nu vă grăbiți și scrieți numai când simțiți inspirație, căci altfel scrieți fărănici un rezultat.

C. C. „Odăjdile Părintelui Sofronie“ nu se poate publica, fiind concepția ei prea simplă și fără interes deosebit.

F. E. in Z. Incercarea elevei D-v. ori câte calități ar avea, este încă puerilă și nepublicabilă.

Cetiți și răspândiți
Revista „Cosinzeana“.

**Pretorii,
Primarii,
Secretarii comunali**

pot cumpăra imprimatele
de lipsă cu bucata numai

LA

Tipografia

Dr. S. Bornemisa
Cluj — Piața Cuza Vodă, 16

Au sosit ultimele modele de pălării fine „Borsalino“ și „Habig“

la **Regele pălăriilor Cluj**,
Piața Unirii 17. Albituri pentru domni se află permanent.

4-10

Uzina electrică a orașului
conducerea societății

„Ganz“

Cluj, Calea Reg. Ferdinand
39. (Palatul Széky)

— Telefon Nr. 408. —

Execută instalații electrice și transmisiuni de curent. Pe comandă livrează instalații de motoare electrice. Lampadare și materiale pentru instalații permanente în depozit. — 12-21.

10-20

DEPOZIT la:

INTREPRINDEREA ROMÂNEASCĂ
electrotehnică și mecanică

Teodor Maior

Cluj, Calea Victoriei 7.

— Telefon Nr. 577. —

Instalații de orice fel. Materiale. Proiecte gratuit

Prima Societate Ardeleană de Asigurări Generale.
Cluj, Piața Unirii No. 8.

(FOSTA BANCA GENERALĂ DE ASIGURARE ROMÂNIA.)
CAPITAL SOCIAL DEPLIN VĂRSAT
LEI 10.000.000.

Contractează asigurări de Incendiu, Grindină, Accidente, Efracție, Transport, Răspunderi Civile și asupra Vieții, în cele mai avantajoase condițiuni.

Agenții principale: Alba-Iulia, Arad, Brașov, Cluj, Oradea Mare, Satu Mare, Sibiu, Timișoara, Târgul-Mureș.

Louis DÉRI, Blănar

CLUJ, — Strada Memorandului 3.

Tot felul de blănuri
de primul rang.

Prețuri solide!

3-10

Cele mai preferite beuturi ale amatorilor de bere:
Calitatea neîntrecută

a berei albe **„MONOSTOR“**

și a berei brune **„CĂLUGĂRUL“** specială.

Se capătă pretutindeni.

11-12

LA „AUTO MECANICA“ CLUJ

Reprezentanță Generală a

S. R. A. și LEONIDA & Co UNITE

BUCUREȘTI

A sosit:

Un mare transport cu articole de sport:

Mingi de Tenis, Minge de Footbal, Ciorapi, Ghete, Cordoane de Footbal, etc., etc., etc.,
— Cauciucuri: de Motociclete și Biciclete. —

9-10

Marca Bergougnan Clermont-Ferrand

Prețuri excepționale!